

Клифърд Саймък

Прозрение

Салонът бе разположен в богатата част на града, която Кемп Харт рядко посещаваше. Намираще се далеч от неговия квартал и той се учуди, че е извървял толкова дълъг път. Всъщност, въобще нямаше да се разхожда безцелно, ако не бяха отказали да го обслужват на вересия в бара „Брайт Стар“, където се събираше обичайната му компания.

Даваше си сметка, че веднъж осъзнал къде се намира, трябваше веднага да направи кръгом и да се махне оттам. Не му бе мястото в този квартал на надути издатели, позлатени табели и известни ресторанти. Витрината обаче го бе хванала в плен и не го пускаше. Той стоеше пред нея в опърпаните си дрехи, с ръка в джоба, стиснал с два пръста последните си две дребни монети.

Зад стъклото машините продължаваха да блестят с цялото си великолепие. Бяха точно такива стоки, каквито подхождаха на тази луксозна и парфюмирана улица. Една машина в ъгъла на витрината бе по-голяма и по-лъскава от другите и около нея като че ли се носеше ореол на компетентност. Притежаваше огромна клавиатура за захранване с информация и поне сто процепа за работните ленти и филми. Устройството за нагласа на настроението бе калибрирано много по-прецизно от всички, които бе виждал дотогава. Навярно имаше и много други качества, незабележими на пръв поглед.

Харт си помисли, че с подобна машина човек може да придобие слава почти автоматично и буквално за една нощ. Щеше да е способен да напише каквото си поиска. При това така добре, че вратите и на най-зискателните издатели веднага да се разтворят пред него.

Колкото и да бе силно желанието му, нямаше никакъв смисъл да влезе вътре и да я разгледа отблизо. Нищо нямаше да постигне дори и ако само мислеше за нея. Машината бе нещо, което той можеше да си позволи да наблюдава единствено през стъклото на витрината.

При все това, рече си, имаше пълно право да влезе в магазина и да я разгледа. Нямаше нищо, което да е в състояние да го спре. Нищо, освен може би презрителната усмивка на продавача, когато спреше погледа си върху него. Поглед, който щеше да се изпълни с мълчаливо, учтиво и професионално контролирано презрение веднага, след като Харт се окажеше с гръб към него.

Озърна се крадешком и установи, че улицата бе безлюдна. Все още бе твърде рано за настъпването на оживление тук и Харт реши, че няма причини да не влезе и да поиска да му покажат машината. Може би трябваше да обясни, че не иска да я купува, а само да я разгледа. Може би след подобна уговорка нямаше да се отнесат презрително към него.

Пък и нямаше причини да му откажат. Сигурно имаше много хора, дори богати и известни, които идваха само да погледат.

Тръгна покрай витрината, като продължаваше да оглежда машините и се насочи към вратата на магазина. Повтаряше си наум, че не трябва да влиза, че е глупаво да влиза. Знаеше обаче, че ще го направи.

Достигна вратата, отвори я и влезе. Сякаш с помощта на магия продавачът се материализира до него.

– Интересува ме онзи фабулатор в ъгъла – каза Харт. – Дали бих могъл...

– Естествено – отвърна продавачът. – Моля, придружете ме.

Когато стигнаха до машината, продавачът любовно я поглади с длан.

– Това е най-новият ни модел – поясни. – Наречен е „Класик“, защото е проектиран и изработен с една единствена цел – производството на класика. Според нас е много по-усъвършенстван от предишния ни модел „Бестселър“, от който в крайна сметка не се очакваше да произвежда нещо по-добро от бестселъри. Дори в някои случаи с него бяха произведени не особено значителни класически произведения. Ще бъда искрен с вас, господине. Подозирам, че за целта някой е пипнал едно-друго по машината. Чувал съм, че някои хора много ги бива в това отношение.

– Не съм от тях – поклати глава Харт. – И двете ми ръце стават леви, когато трябва да се занимавам с техника.

– В такъв случай, това е най-добрият фабулатор, който можете да намерите – каза продавачът. – Ако се използва умело, възможностите му стават почти безгранични. В този конкретен модел факторът „качество“ е много по-силно изявен, отколкото във всички останали. Естествено, за да получите най-добри резултати трябва да внимавате много при подбора на филмите с характеристиките и лентите с фабулата. Но това не трябва да ви тревожи. Разполагаме с изключително голям избор от филми и ленти, а и с някои нови модулатори на обстановката, които са направо уникални. Доста са скъпи, наистина, за сметка на това...

– Да не забравя, колко струва този модел?

– Само двадесет и пет хиляди, господине – отвърна бодро продавачът. – Навярно се чудите защо го продаваме на такава смехотворна цена. Конструкторският труд, хвърлен в него, е огромен. Цели десет години работихме по него, преди да останем доволни от постигнатото. През цялото това време конструкцията на отделните възли непрестанно се модернизираше, за да бъдем в крак с най-новите резултати от научните

ни изследвания.

Продавачът потупа радостно блестящата машина.

– Гарантирам ви, господине, че никъде няма да намерите по-качествен модел от този. В него са заложени милиони варианти, така че производството на истински оригинални творби е гарантирано. Няма никаква опасност да направите нещо стереотипно, както се получава при немалоко от по-евтините модели. Банката за фабули може да ви предложи почти неограничен брой ситуации на каквато и да е тема, а в банката за образи има хиляди прототипи, а не няколкостотин, както е в по-ранните модели. Семантичните раздели позволяват висока селективност и чувствителност, да не говорим за...

– Машината си я бива, не ще и дума – вметна Харт, но е малко скъпичка. Дали нямате...

– Разбира се, господине. Можем да ви предложим много други модели.

– Тук разменят ли нови машини за стари с доплащане?

– С удоволствие. Каква е вашата машина, господине?

– „Автоматичен Автор“, модел 96.

Продавачът сякаш застина за миг. В погледа му се четяха едновременно тъга и удивление.

– Не съм сигурен дали бихме могли да ви предложим много за нея, господине. Моделът е доста стар, да не кажа допотопен.

– Е, все ще дадете нещо.

– Струва ми се, че да. Едва ли обаче ще е много.

– А разсрочено плащане?

– Разбира се, господине. Непременно ще намерим някакво решение. Бихте ли ми казал името си?

Харт му каза името си.

Продавачът го записа и тръгна нанякъде.

– Моля ви да ме почакате малко, господине.

Известно време Харт наблюдаваше как продавачът се отдалечава. После, досущ като нощен крадец, се придвижи тихо към вратата и безшумно се измъкна на улицата.

Нямаше смисъл да чака. Нямаше никакъв смисъл да изчака продавачът да се върне и да каже: „Много съжаляваме, господине“.

Много съжаляваме, господине, защото проверихме състоянието на банковата ви сметка и разбрахме, че е на нула. Проверихме архива за продажбите и открихме, че през последните шест месеца сте продал само един разказ.

„Сгреших, като излязох на разходка“ – помисли си с горчивина Харт.

В центъра на града, далеч от блестящата витрина, Харт изкачи по стълбата шест етажа, тъй като асансьорът пак не работеше.

Зад вратата с табела „Издателство Ървинг“ секретарката прекъсна маникюра си само колкото да му посочи с пръст вратата на кабинета.

– Влизай. Там е – рече.

Бен Ървинг се бе разположил зад огромно бюро, отрупано с ръкописи и резюмета. Бе си навил ръкавите до лактите и носеше козирка, която да предпазва очите му от светлината. Винаги използваше тази козирка и това бе една от малките загадки на издателството, защото и през деня в този опърпан офис нямаше достатъчно светлина, която да заслепи един уважаващ себе си прилеп.

Погледна към Харт и примига.

– Радвам се да те видя, Кемп. Сядай. Какво те носи насам?

Харт седна.

– Ами, исках да знам какво мислиш за последния разказ, който ти изпратих...

– Още не съм го видял – отвърна Ървинг и вместо обяснение махна с ръка към бъркотията на бюрото си.

– Мери! – извика.

Секретарката подаде глава през вратата.

– Намери ръкописа на Харт и нека Мили му хвърли един поглед.

Ървинг се отпусна в креслото си.

– Това няма да отнеме много време – каза. – Мили чете бързо.

– Ще почакам – каза Харт.

– Имам нещо за теб – рече Ървинг. – Скоро ще започнем да издаваме ново списание, предназначено за племената в системата Алгол. Те са примитивни хора, но грамотни, Бог да ги поживи. Видяхме голям зор, докато намерим преводач на техния език, а после се оказа, че преводите излизат по-скъпо от писането на нови произведения. Имат най-идиотската азбука, която съм виждал. Слава Богу, че успяхме да открием печатар, който разполага с буквите й.

– Що за материали искат? – попита Харт.

– Чисто хуманоидни – отвърна Ървинг. – С повече кръв, пукотевизи и зрелища. Там животът е суров и труден, така че трябва да им предложим нещо, което хем да е различно, хем да е лесно за четене. Истински качествена стока не им трябва.

– Звучи ми добре.

– Ще им предложим само елементарни драсканици каза Ървинг. – Ще пуснем няколко заглавия и ако потръгнат добре, ще ги превеждаме за някои от примитивните групи на системата Капела. С малки промени, може би, но нищо сериозно.

Погледна въпросително към Харт.

– Не можем да платим кой знае колко за тази стока. Но ако обаче нещата потръгнат, ще ни трябва много от нея.

– Ще видя какво мога да направя – рече Харт. – Някакви табути? Някакви теми, от които трябва да се бяга?

– Никаква религия – отвърна издателят. – Хората си имат вярвания, разбира се, но са толкова сложни, че е по-добре да стоиш по-далеч от тях. Никакви сантиментални истории. Любовта при тях не се пласира. Хората си купуват жените и хич не мислят за любов. Дай им само съкровища и алчност. И фантастични оръжия – колкото по-невероятни, толкова по-добре. Колкото се може повече кървища. Най си падат по омразата. По омразата, отмъщението и екшъна. И всичко това просто не трябва да спира.

– Ще видя какво мога да направя.

– Казваш го за втори път.

– Напоследък нещо не ми върви, Бен. Имаше времена, когато веднага щях да ти кажа „да“. Имаше времена, когато такава стока можех да произвеждам с тонове.

– Не си във форма ли?

– Работата не е във формата, а в машината. Жив зян е. Със същия успех бих могъл да се опитам да пиша историите си на ръка.

Ървинг потрепери при споменаването на тази възможност.

– Ами стегни я. Поправи я.

– Никак не ме бива за тази работа. Пък и е много стара. Да не кажа, допотопна.

– Гледай все пак някак си да се оправиш. Бих се радвал да продължавам да купувам от теб.

Секретарката се върна. Без да погледне към Харт, остави ръкописа на бюрото. От мястото си той успя да зърне единствената дума, която машината бе отпечатала на първата страница – Отхвърлен.

– Беше страшно – каза момичето, – на Мили почти й се скапаха предавките.

Ървинг подаде ръкописа на Харт.

– Съжалявам, Кемп. Дано следващият път имаш повече късмет.

Харт се изправи с ръкописа в ръка.

– Ще опитам с това другото нещо. Отправи се към изхода.

– Почакай малко – каза Ървинг с леко съчувствие.

Харт се извърна.

Ървинг извади портфейла си, измъкна оттам две десетачки и му ги подаде.

– Не – каза Харт, неспособен да откъсне погледа си от банкнотите.

– Това е заем – каза издателят. – По дяволите, приеми ги като заем. Нали и без това скоро ще ми носиш нова стока.

– Благодаря ти, Бен. Няма да забравя това. Пъкна банкнотите в джоба си и бързо излезе. Стори му се, че устата му е изпълнена с горчив прах и усети твърда и студена бучка в стомаха си.

„Имам нещо за теб – бе казал Бен. – Елементарни драсканици.“

Елементарни драсканици.

Значи бе паднал дотам!

Когато Харт, с пари в джоба и естественото мъжко желание да изпие чаша бира, най-сетне пристигна в бара „Брайт Стар“, видя, че единственият посетител бе Анджеला Марет, която пиеше някаква странна розова смес с определено отровен вид. Не си бе свалила очилата и косата й бе сресана право назад, за да издава литературните й занимания. Можеше да има привлекателен вид, но не се стремеше към него, помисли си Харт с тъга.

Когато седна при нея, до масата се появи барманът Блейк. Не попита за поръчката, а само безмълвно постави ръце на хълбоците си.

– Една бира – поръча Харт.

– На вересия повече не давам – рече Блейк. В погледа му се четеше укор.

– Че кой ти говори за вересии? Ще си платя.

– Щом си имаш пари, защо не си платиш и вересиите?

– Чак толкова пари нямам. Ще ми донесеш ли бирата или не?

Като наблюдаваше как Блейк се понася обратно към бара, Харт мислено се поздрави, задето бе проявил предвидливост. Бе си купил пакет цигари, за да развали едната десетачка. Ако я бе подал на Блейк, той нямаше да му върне ресто, а щеше да приспадне сумата от дълга му.

– Настина ли си се опаричил? – попита го мило Анджеला.

– Дадох ми аванс – излъга Харт като джентълмен. Ървинг има работа за мен. Ще му трябва много стока. Няма да плати кой знае колко, разбира се.

Блейк се появи с бирата, остави я на масата и изчака Харт да изпълни обещанието си.

Харт плати бирата и барманът се отдалечи с патешка походка.

– Чу ли за Джаспър? – попита Анджела.

Харт поклати глава.

– Напоследък – нищо. Той завърши ли книгата си?

Лицето на Анджела засия.

– Отива на почивка. Можеш ли да си представиш? Той да си даде почивка?

– Не виждам причина да не го направи – възрази Харт. – Книгите на Джаспър се продават. От доста време насам той е единственият, който не е оставал без пари.

– Не за това ми е думата, Кемп. Това, което ще ти кажа, е направо страшно. Джаспър смята, че ще бъде в състояние да пише по-добре, ако си даде почивка.

– Защо пък не? Нали миналата година и Дон ходи на един от онези летни лагери? Онези, дето ги наричаха „Самуните“.

– Там само те занимават с механика – каза тя. – Те са просто курсове, в които опресняват познанията ти за фабулаторите. Учат те как да пренастроиш старите брамки, за да произведеш с тях по-свежа стока.

– Все още не мога да разбера защо се чудиш, че Джаспър ще си вземе малко почивка, след като може да си го позволи.

– Толкова си несъобразителен – каза Анджела. – Наистина ли не разбираш за какво става въпрос?

– Добре те разбирам. Джаспър смята, че в нашето писане все още участва човешкият фактор. Той не се удовлетворява от извличането на факти само от справочници и енциклопедии. Не иска да оставя на фабулатора да описва чувства, които самият той никога не е изпитвал, или цвета на залез, който никога не е наблюдавал. Веднъж почти си го призна, а ти и останалите започнахте да си правите майтап с него. После няма защо да се чудиш, че човекът е ексцентричен. Или че постоянно си заключва вратата.

– Точно тази заключена врата много ясно показва що за човек е – подхвърли Анджела.

– Ако можеш да пласирам стоката си като Джаспър и аз бих си заключвал вратата – каза Харт. – И аз бих станал чудак. Дори бих вървял на ръцете си. Бих носил саронг. Дори бих си боядисал лицето в синьо.

– Говориш така, сякаш споделяш убежденията на Джаспър.

– Не, аз не разсъждавам като него. Аз знам истината, но щом човекът е решил да разсъждава по този начин, нека го прави.

– Като него си – смърти го тя. – Личи ти по погледа. И ти си

мислиш, че е възможно човек да проявява творческа самостоятелност.

– Не е така. Знам, че машините са творците, не ние. Ние сме само техници, литературни механици. Вероятно така и трябва да бъде. Естествено, копнежът по миналото никога не изчезва. Така е било винаги – имам предвид комплекса „доброто старо време“. Е, в онова време прозата се е пишела на ръка и с големи мъки.

– Мъките и сега ги има, Кемп.

– Джаспър е добър механик – продължи Харт. – Точно това качество ми липсва. Не мога да извърша и най-дребната поправка на своята браква, а Джаспър изцяло си е обновил машината.

– Можеш да платиш на някого да свърши тази работа. Има чудесни фирми в тази област.

– Никога не мога да събера достатъчно пари за това. Допи бирата си.

– Ти какво пиеш? – попита. – Да ти поръчам ли още едно?

– Това нещо не ми харесва – каза тя и бутна чашата си встрани. – Ако не възразяваш, ще изпия една бира с теб.

Харт даде знак на Блейк да донесе две бири.

– А ти с какво се занимаваш сега, Анджеела? – попита. – Продължаваш ли да работиш по книгата?

– Сега обработвам няколко ленти – каза тя.

– И аз ще трябва да направя същото този следобед. Трябва ми главния герой за поръчката на Ървинг. Някой едър и шумен, но не съвсем недосялан. Ще ми се наложи да пообиколя по кръчмите.

– Вече и това не излиза без пари, Кемп – каза тя. Даже и най-недостеливите извънземни нахитряха. Завчера на един му платих цяла двадесетачка и то, без да е нещо особено.

– Пак излиза по-евтино, отколкото да купуваш готови филми.

– Вярно е. Затова пък после трябва да се хвърли много повече труд.

Блейк донесе бирите и Харт положи точната сума в протегнатата му длан.

– Вземи си от новата лента – посъветва го Анджеела. Казват, че превзхожда старата по четиридесет показателя. Контрастът наистина е много по-силен и панорамата е по-добра. Обектът излиза по-релефен. Хващаш по-добре и различните нюанси на героя, така да се каже. Наистина помага образите ти да станат по-правдоподобни. Вече я използвам.

– Сигурно не е евтина – каза той.

– Да, малко е скъпичка – съгласи се тя.

– Останали са ми няколко ролки от старата и май ще трябва да се

оправя с тях.

– Мога да ти заема петдесетачка.

Той поклати глава отрицателно.

– Благодаря ти, Анджела. Понякога си изпросвам пиене, хапване или цигара, но никога няма да взема от теб петдесетачка, след като знам, че не ти стигат парите. Никой от нас не е чак толкова платежоспособен, че да може да заеме другиму петдесетачка.

– Аз бих ти я дала с удоволствие. Ако промениш...

– Искат ли още една бира? – прекъсна я Харт.

– Благодаря ти, но трябва да работя.

– И аз – каза Харт.

После изкачи стъпалата до седмия етаж, тръгна по коридора и почука на вратата на Джаспър Хансън.

– Момент – обади се глас от стаята.

Изчака цели три минути. Накрая един ключ задрънка в ключалката и вратата се отвори.

– Извинявай, че се забавих – извини се Джаспър. Завари ме точно в момента, когато вкарвах данни в машината.

Харт кимна. Обяснението на Джаспър бе разбираемо. Трудно е да прекъснеш вкарването на данни, които преди това си подреждал часове.

Стаята бе малка и неподредена. В единия ѝ ъгъл бе разположен фабулаторът. Блестящо нещо, но не чак толкова, колкото онова от витрината. Върху разхвърляно бюро бе поставена пишеща машина, наполовина покрита от други вещи. Една дълга библиотечна лавица се бе огънала под тежестта на стари и оръфани справочници. В друг ъгъл бяха нахвърляни безразборно книги с ярки корици. Върху неоправеното легло спеше котка. На кухненския шкаф бяха забравени бутилка алкохол и един хляб. Мивката бе пълна с мръсни съдове.

– Разбрах, че ще си дадеш малко почивка, Джаспър – каза Харт.

Джаспър го погледна уморено.

– Да, реших, че ще ми дойде добре.

– Чудех се, Джаспър, дали няма да ми направиш една услуга.

– Готово. Само кажи каква е.

– Мога ли да използвам твоя фабулатор, докато те няма?

– Как да ти кажа, Кемп... Виждаш ли...

– Моят се е скапал и нямам пари да го поправа. А съм започнал една работа и ако ми послужиш с твоя, за седмица или две бих могъл да събера достатъчно пари за поправката.

– Виж какво, знаеш, че съм готов на всичко за теб. Но с този

фабулатор не мога да ти услужа. Започнах да го подобрявам още откакто го купих. В него няма една схема, която да се е запазила в първоначалния си вид. Няма друг човек освен мен, който да може да се оправи с него. Ако някой се опита, може да го хване ток или даже да загине.

– Но ти все пак би могъл да ми обясниш как се работи с него – гласът на Харт бе станал почти умолителен.

– Настина е много трудно. Нали ти казах, че бърникам из него от години?

Харт се насили да се усмихне.

– Е, съжалявам. Помислих си, че...

Джаспър го прегърна през рамо.

– Поискай нещо друго. Каквото кажеш, ще го направя.

– Благодаря ти, но не виждам какво – отвърна Харт и се запъти към вратата.

– Едно питие?

– Благодаря, не сега.

Изкачи още два етажа, стигна до таванския и влезе в стаята си. Тя никога не бе заключена. В нея нямаше какво да се краде. Какво ли държеше Джаспър в стаята си, че да трябва да се пази?

Отпусна се върху един полуразбит стол и впери поглед във фабулатора си. Бе стар, скапан и негоден и той го мразеше.

И все пак знаеше, че ще му се наложи да работи именно с него, колкото и да бе безсмислено това занимание. Това бе всичко, което притежаваше. Щеше да се опитва да го поправа, да му говори, да го ругае и да се измъчва с него редица безсънни нощи. Сетне машината щеше да закъркори благодарно и да започне да бълва цели потоци посредствена продукция, която никой не купуваше.

Стана и отиде до прозореца. Някъде далеч под него бе реката. От десетина кораба, подредени на кея, се разговарваха безкрайни рулони хартия, които щяха да наситят глада на денонощно работещите печатарски машини. Отвъд реката един космически кораб бе започнал да се издига над космодрума, оставяйки след себе си пътечка от синьо йонно сияние. Проследи го, докато се изгуби от поглед.

На космодрума имаше и други кораби, устремени към небето, чакайки сигнала – натискането на копче, включването на някое реле или задействането на навигационна лента, – който да ги отправи към родния дом. Първо щяха да се понесат в мрака, а оттам към странното място, където времето и пространството се губеха, отправяйки предизвикателство към теорията за пределите на скоростта на светлината. Кораби от

много звезди, дошли на Земята само за едно нещо, за единствената стока, която тя можеше да им предложи.

Откъсна се от очарованието на космодрума и отмести поглед към огромния град, разпрострял се пред очите му. Наоколо се виждаха неугледните, олющени, подобни на кутийки, сгради на квартала, в който живееше. Далеч на север сияеха фееричните кули и величествените домове на прославените и мъдрите.

„Фантастичен свят“ – помисли си той. Живееше във фантастичен свят. Това не бе светът, за който бяха мечтали Хърбърт Уелс и Стийпълдън. Техните мечти бяха изпълнени с далечни странствания и с галактически империи, със славата и величието на Земята, които тя не бе успяла да постигне, след като най-сетне бе отворила вратата към космоса. Днес тракането на печатарските машини заглушаваше грохота на ракетите. Нямаше ги звуците, подчинени на великата идея за господство в галактиката, чуваше се само тихото и непрестанно шумолене на поточните линии на фабулаторите. Походът към други планети бе заменен от таванската стаичка и от непрестанния страх, че машината ще се повреди, че лентите са твърде изхабени, че входящите данни са погрешни.

Отиде до писалището и отвори и трите чекмеджета. Под купчината вехтории в едно от тях откри камерата.

Порови се още малко и в средното чекмедже намери и кинолента, увита в алуминиево фолио.

„Главният герой трябваше да е грубиян“ – помисли си той. Едва ли щеше да му бъде трудно да го открие в някоя от кръчмите по реката, където екипажите на космическите кораби изпиваха заплатите си.

Първата кръчма го подтисна с вонята на група паякообразни създания от Спика и той не се задържа. Намръщи се и се измъкна веднага. Втората бе заета от неколцина коткообразни обитатели на Дахиб, които също не го устройваха.

В третата откри точно това, което му трябваше – дузина мрачни хуманоиди от Каф. Бяха едри грубовати създания с екстравагантно облекло, които обичаха да пилеят пари и имаха вкус към разгулния живот. Те празнуваха нещо, насъбрали се около голяма кръгла маса в центъра на помещението. Тропаха с халби по нея и не даваха мира на сновящия насам-натам съдържател. Заведението гърмеше от песните им, често прекъсвани от шумни разговори и кавги.

Харт се шумгна в едно незаето сепаре и се вгледа във веселящите се кафийци. Един от тях, по-едър, по-шумен и по-разпуснат от останалите, бе облечен с червени панталони и яркозелена риза. Вратът и

гърдите му бяха украсени от платинени огърлици с извънземни скъпоценни камъни, а косата му очевидно не бе подстригвана от месеци. В брадичката му имаше нещо сатанинско, а като капак на всичко и ушите му бяха леко изострени. Нямаше вид на човек, с когото да ти е приятно да се скараш. Точно този ми трябва, рече си Харт. Точно този ще свърши работа.

Съдържателят най-сетне се довлече до него.

– Бира – поръча Харт. – Една голяма халба.

– Тук нямаме бира, приятел, – отвърна човекът.

– Така ли? Ами тогава, какво имате?

– Има „бока“, „игно“, „хазбут“, „грено“...

– Донеси една „бока“ – каза Харт. Знаеше какво представлява тази напитка, а за другите си нямаше и представа. Един Бог знаеше как можеха да се отразят на човешкия метаболизъм. С „бока“ поне се оцеляваше.

След малко човекът се върна с халба „бока“. Течността в чашата бе леко зеленикава на цвят и силно газирана. Отгоре на всичко имаше вкус на разрежена сярна киселина.

Харт се присви в ъгъла на сепарето и отвори калъфа на камерата. Постави я на масата и я настрои така, че да хване в кадър Зелената риза. Улови кафиеца на фокус и бързо натисна копчето, което задействаше апарата.

След това започна спокойно да си отпива „бока“. От време на време донастройваше камерата. Петнадесет минути щяха да му бъдат достатъчни, за да може да ползва образа на Зелената риза. Е, нямаше да се получи както с новите ленти на Анджеа, но и това щеше да свърши работа.

Камерата продължи да запечатва физическите черти на кафиеца, личностните му характеристики, мисловните процеси (ако имаше такива), начина на живот, произхода, предполагаемата му реакция при различни обстоятелства.

Записът не бе триизмерен, нито пък щеше да покаже особена дълбочина при отразяването на характера на обекта, напълно щеше да свърши работа за драсканиците, които Харт трябваше да напише за Ървинг.

Щеше да добави към този веселяк още няколко образа на грубияни, взети наслуки от филмотеката, да ги включи в приключенски сюжет, свързан с търсенето на съкровище, да поръси всичко с малко насилие и екзотика и необходимата продукция щеше да е готова. Стига фабулаторът да не откажеше...

Бяха изминали десет минути. Оставаха още пет. След това щеше да изключи камерата, да я постави обратно в калъфа, да го прибере в джоба си и да се измъкне от кръчмата колкото се може по-бързо. Без да привлече ничие внимание, разбира се.

Реши, че всичко се бе оказало лесно, много по-лесно, отколкото си го бе представял.

„Даже и иай-недосетливите извънземни нахитряха“ бе казала Аижела.

Оставаха още три минути.

Отнякъде се появи ръка и сграбчи камерата. Харт се извърна. Зад него бе застанал съдържателят.

„Боже, помисли си Харт, така се захласнах по кафийците, че забравих за него!“

– Така, значи? Идваш тук уж да пиеш, а всъщност, за да си правиш филмчета. Ти да не искаш да излезе лошо име на заведението ми? – изрева кръчмарят.

Харт пъргаво се измъкна от сепарето, без да откъсва поглед от изхода. Ако извадеше късмет, можеше и да се измъкне. Но съдържателят бе опитен човек и му подложи крак. Харт падна на раменете си и се претърколи. Плъзна се по пода, блъсна се в една маса и се скри под нея.

Кафийците се бяха изправили и го наблюдаваха. От погледите им личеше, че се надяваха да си строши главата.

Съдържателят захвърли камерата с все сила на пода. Тя се счупи с неприятен звук. Лентата се размота. Обективът се пукна. Отнякъде изскочи пружина, издрънча и продължи да потрепва на пода.

Харт присви крака и се измъкна изпод масата. Кафийците започнаха да го обкръжават, без да се нахвърлят върху него или да го заплашват, а просто да образуват непрестанно стесняващ се обръч, препречващ му пътя към изхода.

Внимателно направи няколко стъпки, но кафийците продължиха да стесняват кръга.

Внезапно той се хвърли срещу тях в отчаян опит да пробие обръча. Изрева, засили се с наведена глава и удари Зелената риза право в корема. Усети как кафеицът потрепери и се залюля и за частица от секундата му се стори, че опитът му за бягство бе успял.

Космата мускулеста ръка го сграбчи и захвърли на пода. Някой го ритна. Друг стъпи върху пръстите му. Трети го повдигна и изхвърли на улицата през отворената врата.

Приземи се по гръб и се присви, неспособен да си поеме дъх. Спря

да си почине едва на отсрещния тротоар.

Всичките дванадесет кафийци се бяха събрали при изхода на кръчмата и се заливаха от смях. Едни се пляскаха по бедрата, други тупаха другарите си по гърбовете. Трети се превиваха от смях, крещейки подигравки и обиди. Не можа да разбере някои от жестовете им, но от тези, които му станаха ясни, кръвта му изстина.

Внимателно се изправи и се опита да разбере дали му има нещо. Бе доста натъртен и дрехите му бяха разкъсани. За щастие, като че ли нямаше счупени кости. Направи няколко крачки с куцукане. Опита се да побегне и с изненада установи, че и това му бе по силите.

Зад него кафийците все още продължаваха да се смеят. Но не бе изключено в даден момент да решат, че вече няма нищо забавно, и да се опитат да го настигнат, жадни за кръв.

Продължи да бяга и сви по една странична уличка, която след криволичения го отведе до някакъв площад. Без дори да си поеме дъх, го прекоси и продължи да тича. Най-сетне реши, че е в безопасност и приседна на прага на една къща, за да си отдъхне и прецени обстановката.

Ситуацията бе отвратителна. Не само не бе успял да се сдобие с необходимия му образ, но и бе останал без камера, бе унижен и насмалко не изгуби живота си.

Не можеше да направи нищо. Всъщност, бе извадил късмет. Нямаше правни основания да търси обезщетение. Бе нарушил закона. Да заснемаш образ без разрешението на неговия оригинал бе противозаконно.

Харт по начало не бе закононарушител. Нямаше нагласа да нарушава законите. Бе се видял принуден от обстоятелствата да направи това. Всеки, който даваше съгласието си да бъде заснет, искаше пари повече, отколкото в момента бе в състояние да отдели.

Той трябваше да се сдобие с образ на всяка цена! Просто трябват да намери един или да претърпи пълно поражение.

Слънцето бе залязло, настъпваше здрач. Още един пропилян ден и то изключително по негова вина.

Един патрулиращ полицаи спря до него.

– Ти защо си седнал тук?

– Почивам си – отговори Харт.

– Добре. Вече си почина. Сега изчезвай.

Харт се изправи и тръгна.

Вече бе близо до дома си, когато измежду един жилищен блок и печатница се чу вик. Бе странен вик, нечовешки, дори по-скоро стон на самота и мъка.

Харт спря и се озърна. Викът бе заглъхнал, но след малко се чу отново – тих, безпомощен, пълен с отчаяние.

За миг се поколеба и понечи да продължи пътя си. Направи само три крачки и след това се върна. Тръгна в посока на звука и още на втората крачка настъпи нещо.

Спря и огледа стенещото същество. Наподобяваше пакет – това сякаш бе най-точното описание, – който продължаваше да стене сърцераздиращо.

Мушна ръка под него, повдигна го и се изненада от лекотата му. Задържа го с ръка, а с другата потърси запалката си. Успя да я запали и макар и пламъкът ѝ да бе слаб, от видяното му се присви стомаха. Пакетът представляваше старо одеяло с лице, което някога може би е било хуманоидно, но после по неизвестни причини бе променило облика си. Сега Харт държеше в ръка просто одеяло с лице.

Загаси запалката и приклепна в мрака, дишайки тежко. Създанието не бе просто извънземно. Дори и по извънземните критерии представляваше нещо почти невероятно. Как извънземно същество се бе оказало толкова далеч от космодрума, та нали извънземните поначало не се отдалечаваха много-много от него? Не разполагаха с достатъчно време за обикаляне, защото корабите кацаха, товареха литература и почти незабавно отлитаха. Заради това и екипажите им не се отдалечаваха много от ракетите и се ограничаваха с посещения главно на близките кръчми.

Изправи се, като държеше съществото, притиснато до гърдите си, сякаш бе дете, макар и да бе много по-леко, и почувства странна топлина и съпричастна. Опита се да се сети откъде му бе познато това. Спомни си, че някога бе чул или чел за подобни същества. При все това и сред извънземните и с най-странен вид не бе срещал създания, наподобяващи живо одеяло с лице.

Слезе отново на улицата и се опита да разгледа по-внимателно лицето, но част от подобното на одеяло тяло на съществото го бе закрило и не успя да забележи нищо.

След още две преки стигна до бар „Брайт Стар“, зави покрай ъгъла и започна да изкачва стълбите. Някой слизаше и той се присви към парапета, за да му даде път.

– Какво държиш, Кемп? – попита Анджела Марет.

– Намерих го на улицата – обясни Кемп.

Помръдна леко ръка, одеялообразното тяло се изхлузи и Анджела видя лицето. Отскочи назад и вдигна ръка до устата си, сякаш да потисне вика си.

– Кемп, та то е ужасно!
– Струва ми се, че не му е добре.
– Какво ще го правиш?
– Не знам. Плачеше сърцераздирателно. Просто нямаше как да го изоставя.

– Ще отида да извикам доктор Джулиард.

Харт поклати глава.

– Едва ли ще има полза от това. Докторът не разбира от извънземна медицина. Освен това в този час сигурно е пиян.

– Никои не разбира от извънземна медицина – напомни Анджела. – Може да извикаме специалист от града. Но докторът е съобразителен и сигурно е тук. Може би би успял да...

– Добре. Опитай се да го откриеш.

Влезе в стаята си и положи извънземния на леглото. Бе престанал да стене. Очите му бяха затворени и изглеждаше заспал, макар и Харт да не можеше да твърди с положителност това.

Седна на леглото и започна да разглежда гостенина си. Колкото повече го разглеждаше, толкова повече не вярваше на очите си. Одеядлообразното тяло бе изключително тънко и крехко. Изглеждаше толкова крехко, че не можеше да разбере как въобще е живо, как е възможно в такова неподходящо тяло да се съдържат органи, поддържащи живота.

Харт се запита дали не е гладно и каква ли храна му е нужна. Ако бе болно, как щеше да се погрижи за него, след като не можеше да намери отговор дори на такъв елементарен въпрос?

Може би докторът... Всъщност, не. Той нямаше как да знае нещо повече от него по въпроса. Докторът бе един от тях. Живееше от ден за ден, изпросваше си почерпки, лекуваше без необходимите инструменти и със знания, застинали на едно място още преди четиридесет години.

Отдолу се чуха стъпки. Леки стъпки, придружени от други, тежки и провлечени. Анджела и докторът. Бе го открила бързо и това вероятно означаваше, че бе достатъчно трезвен, за да координира в прилична степен своите мисли и действия.

Докторът влезе в стаята, следван от Анджела. Остави чантата си и се вторачи в съществуването на кревата.

– Я да видим какво имаме тук – рече. Може би за пръв път в цялата му кариера тези банални, професионално изречени думи придобиха някакъв смисъл.

– Кемп го намерил на улицата – побърза да каже Анджела. – Сега вече не плаче.

– Това някаква шега ли е? – попита докторът с известно раздражение. – Ако е шега, млади човече, според мен е проява на лош вкус.

Харт поклати глава.

– Не е шега. Мислех, че вие може би знаете...

– Не зная – отвърна докторът нападателно. Отпусна края на живото одеяло и то тупна на леглото.

Докторът се поразходи из стаята. След това се нахвърли сърдито върху Анджеला и Харт.

– Предполагам, че според вас би трябвало да направя нещо – каза. – Че би трябвало да надникна в справочниците и да се опитам да действам като доктор. Сигурен съм, че мислите точно това. Че би трябвало да му измеря пулса и температурата, да погледна езика и да преслушам сърцето. Ами тогава, кажете ми как да направя тона. Къде да го пипна, за да му открия пулса? И да успее да го открия, от колко удара трябва да е? Дори и да измисля начин да му измеря температурата, откъде ще знам коя е нормалната температура на подобно чудовище? Бихте ли ми казали, как може да се открие разположението на сърцето му освен при ауптосия? Взе чантата си и се запъти към изхода.

– Ами някой друг дали не би могъл да помогне, докторе? – попита Харт любезно. – Някой, който да разбира от подобни същества?

– Съмнявам се – отсече докторът.

– Искате да кажете, че никой не може да му помогне? Това ли искате да кажете?

– Виж какво, момче. Човешките доктори лекуват човешки същества и толкоз. Защо трябва да се очаква от нас нещо повече? Колко често ни викат да преглеждаме извънземни? По начало от нас не се очаква да ги лекуваме. Е, понякога някой лекар или изследовател започва да си пъха носа в извънземната медицина. На един лекар му трябват много години, за да започне да разбира нещо от човешка медицина. Колко човешки живота според теб са необходими, за да започне да разбира от извънземна медицина?

– Добре, докторе, добре.

– А ти защо мислиш, че е болно?

– Ами, плачеше, и съвсем естествено си помислих, че...

– Може да се е чувствало самотно, тъжно или уплашено. Може и да се е изгубило.

Докторът отново се насочи към изхода.

– Благодаря, докторе – каза Харт.

– Няма за какво – на вратата старецът се поколеба за миг. –

Случайно някой от вас двамата да има долар, че май съм останал без пари?

– Заповядайте – каза Харт и му подаде банкнота.

– Утре ще го върна – обеща докторът.

След малко откъм стълбището се разнесоха провлечените му стъпки.

Анджела се намръщи.

– Не трябваше да правиш това, Кемп. Сега ще се напие и ти ще си виновен за това.

– С един долар не може да се напие – отвърна самоуверено Харт.

– Ти си мислиш така. Нямаш представа какви неща пие докторът...

– Добре де, нека пък се напие човекът. Заслужава да се повесели малко.

– Ами това? – Анджела кимна към леглото.

– Ти вече чу какво каза докторът. Не може да му помогне. Никой не може да му помогне. Когато се събуди, ако се събуди – може би ще успее да ни обясни какво му е. Но не разчитам много на това.

Отиде до леглото и отново погледна създанието. В него имаше нещо противно и отблъскващо, нищо човешко. Но страданията и неугледният вид неизбежно предизвикваха жалост.

– Може би трябваше да го оставя на улицата. Бях си тръгнал, но когато отново започна да плаче, сърце не ми даде да го направя. И все пак като че ли сгреших, като го взех. С нищо не му помогнах. Ако го бях оставил там, може би щеше да му е по-добре. Нищо чудно сега други извънземни като него да го търсят.

– Правилно си постъпил – каза Анджела. – Не започвай битка с вятърни мелници.

Тя прекоси стаята и седна на един стол. Харт отиде до прозореца и мрачно се вгледа в нощната панорама.

– Какво ти се е случило? – попита го тя.

– Нищо.

– Ами дрехите? Я се погледни!

– Изхвърлиха ме от една кръчма, където се опитах да заснема филм.

– Без да платиш, разбира се.

– Нямах пари.

– Аз ти предложих петдесет долара.

– Знам, че ми предложи, но не можех да ги взема. Разбираш ли ме, Анджела? Просто не можех да ги взема.

– Закъсал си я, Кемп – отвърна му тихо тя.

Думите ѝ го вбесиха. Не биваше да му казва това. Нямахше право да го прави. Тя...

Успя да спре преди думите да изригнат навън. Тя имаше право. Не само защото му бе предложила петдесетачка. Имаше право да го каже, защото знаеше, че е така. Никой друг в света не изпитваше към него чувства като нейните.

– Не мога да пиша, Анджеला, каквито и усилия да правя. Машината се е скапала, а лентите са протрити. Повечето са и скъсани и лепени.

– Ти какво яде днес?

– Пих бири с теб, а после и малко „бока“.

– Това не е ядене. Измий се, преоблечи се и ще слезем, за да хапнеш нещо.

– Имам пари за ядене.

– Знам, че имаш. Нали ми каза, че си взел аванс от Ървинг?

– Всъщност, не беше аванс.

– Знам това, Кемп.

– Какво ще правим с извънземния?

– Нищо няма да му се случи, поне за времето, през което ще хапнеш нещо. И да останеш при него, няма да му помогнеш. Не знаеш как.

– Предполагам, че си права.

– Права съм. Хайде, иди си измий мръсното лице. Да не забравиш и ушите.

Единствен клиент на „Брайт Стар“ бе Джаспър Хансън. Двамата седнаха на неговата маса. Джаспър тъкмо доунищржаваше чиния с кисело зеле и свински джолан, които кошунствено поливаше с вино.

– Къде са другите? – попита Анджеला.

– На купон – отговори Джаспър. – Някой е продал книга.

– Познаваме ли го?

– Не. Важното е, че е продал книга. Щом някой прави купон по такъв повод, можеш да отидеш и неканен.

– Нищо не знаех за това.

– И другите не знаеха. Някой обаче се появи на вратата, съобщи новината и всички го последваха. Всички с изключение на мен. Сега нямам време за купони. Имам много работа.

– Купона с храна ли е? – попита Анджеला.

– Да. Това е нещо, което не разбирам. Седим си тук, уважавани и порядъчни занаятчии, и изведнъж се оказва, че всеки от нас е готов да си изпотроши краката от бързане, само и само за да докопа сандвич и

питие без пари.

- Времената са трудни – каза Харт.
- Не и за мен – рече Джаспър. – Непрестанно работя.
- Само работата не решава основните проблеми.

Джаспър замислено се хвана за брадичката.

– А кое тогава ги решава? – попита. – Вдъхновението ли? Всеотдайността ли? Или пък геният? Ти ми кажи. Ние сме механици, човече. Работим с машини и ленти. Заловихме се за това преди двеста години. Въведохме такава механизация, че дори и хора без всякакъв талант започнаха да произвеждат разкази и цели книги. Чака ни работа. Заели сме се с производството на стока за цялата проклета галактика. Държим в напрежение читателите какво ще е следващото приключение на Ани с цепнатите очи, кралицата на далечния космос. Убиваме нейния любим, възкресяваме го, после пак го убиваме и пак...

Джаспър взе вечерния вестник, разгърна го и удари по него с юмрук.

– Виждаш ли това нещо? – попита. – Нарекли са го „Класик“. Дават ти гаранция, че произвежда само класика.

Харт погледна вестника и видя величествения фабулатор, който бе разгледал сутринта. Рекламата заемаше цялата средна част на страницата.

– Както е тръгнало, за да пишеш, ще ти трябват само много пари – каза Джаспър. – Купуваш си машина като тази, казваш й да произведе разказ, натискаш копче или ръчка или просто я сритваш, и тя ще ти избълва разказ, в който няма да пропусне и последната запетайка. Едно време човек можеше да закупи проста машина на старо за стотина долара – продължи – и пак да произведе доста стока. Не особено сваятна, наистина, все пак продаваема. Днес са ти достатъчни скъпа машина, скъпа камера и много скъпи филми и ленти. Някой ден човешкият род ще стане жертва на собственото си хитруване. Човечеството така ще се механизира, че ще остане място само за машините, не и за хората.

– Ти, обаче, се справяш – каза Анджела.

– Справям се, защото непрестанно ремонтирам машината си. Не й давам мира. Стаята ми е наполовина кабинет, наполовина работилница. Вече от електроника разбирам почти толкова, колкото и от писане.

Появи се Блейк.

– Какво ще поръчате? – изръмжа.

– Аз вече ядох – отвърна Анджела. – За мен само чаша бира.

– А ти? – Блейк се обърна към Харт.

– За мен – това, което яде Джаспър. Без виното.

– На вересия не давам – каза Блейк.

– Че кой ти иска нещо на вересия? Да не би да искаш да ти платя преди да си ми донесъл яденето?

– Не. Веднага, след като го донеса.

– Някой ден ще се достигне пределът – продължи Джаспър. – Не може да няма предел и ние май сме го наближили. Трудът може да се механизира само до определена граница. Човешките занимания може да се прехвърлят на разумни машини само за определени дейности. Та преди двеста години дали някой е допускал, че писането на проза ще се сведе до проста механика?

– Дали някой е допускал преди двеста години, че Земята ще се отдаде изцяло на производството на литература? – добави Харт. – Но точно това се случи. Е, има и заводи, които произвеждат нужните ни машини, дървосекачи, които изсичат горите, за да се произвежда хартия и фермери, които произвеждат храна. Има и много други професии, задължителни за съществуването на една цивилизация. И все пак Земята днес се занимава почти изключително с производството на огромен поток литература за износ.

– Това произтича от една наша уникална черта – каза Джаспър. – Черта, от която, колкото и да е невероятно, имаме само полза. Просто сме единствените лъжци в цялата галактика. В целия този звезден рой, където истината се възприема като постоянна величина, ние сме единственото изключение.

– Така, както го казваш, звучи ужасно – възрази Анджела.

– Предполагам, че е така, но е вярно. Можеше да станем велики търговци и да мамим всички, докато ни усетят. Можеше да използваме дара си да лъжем за най-различни видове дейност и пак да ни се разминие. Вместо това поехме единствения безопасен път. Превърнахме уменията си да лъжем в добродетел. Сега можем да лъжем до насита и останалите да ни плащат за лъжите. Ако изключим Земята, никой никъде даже не се е и опитвал да съчини фабула или да предложи някоя морализаторска поука дори и за удоволствие. Не се е опитал, защото това би било лъжа, а единствените лъжци в тази звездна вселена сме ние.

Блейк донесе бирата и свинския джолан. Харт веднага му плати.

– Остана ми четвърт долар – каза Харт. – Имаш ли някаква торта?

– Ябълкова.

– Заповядай – каза Харт на Блейк. – Ето, плащам ти предварително.

– Първо лъжите са се изричали устно – продължи Джаспър. – После

са били писани на хартия, а сега се произвеждат от машини. Но това сигурно не е пределът. Навярно може да се направи още нещо. Навярно все ще може да се измисли нещо различно, нещо по-добро. Все някога ще трябва да се направи следващата стъпка.

– Готов съм на всичко – каза Харт. – Готов съм даже и да почна да пиша на ръка, стига да успея да продам нещо.

– Престани! – прекъсна го сърдито Анджела. – С такива неща човек даже не бива да се шегува. Между нас тримата може, но чуя ли те да го казваш пред...

– Добре, добре. Извинявай – Харт махна с ръка.

– От друга страна, това умение е свидетелство за човешкия разум – продължи Джаспър. – За приспособимостта и съобразителността на човешката раса. Това е малко смехотворно приложение на методите на големия бизнес в област, която открай време е била смятана за строго индивидуално занимание. Обаче проработи. Сигурен съм, че някой ден книгите ще се правят на конвейер, като фабриките за проза ще работят на две смени.

– Не, Джаспър, тук грешиш – възрази Анджела. – Дори и механизирано, писането все още е най-самотното занимание на Земята.

– Права си – съгласи се Джаспър. – Но аз нямам нищо против самотата. Може би не съм прав, но е така.

– Това наистина е много неприятен начин да си изкарваш хляба – каза Анджела със странна горчивина в гласа. – Каква полза има всъщност от нас?

– Даряваш хората с щастие, ако приемем, че някои от нашите читатели са хора. Осигуряваш им развлечение.

– А благородните идеали?

– Дори тук има някои от тях.

– Не – каза Харт. – Става дума за нещо по-значимо от развлеченията и великите идеали. Става дума за най-невинната и същевременно най-опасна пропаганда в цялата човешка история. Древните писатели, онези отпреди времената на първите космически полети, са възхвалявали приключенията и завладяването на галактики и според мен са били прави. Но те не са били в състояние да предвидят как ще го постигнем. Постигнахме го с книги, не с бойни кораби. Разискваме цялата галактика с непрестанен поток от човешки мисли. Думите ни стигат до по-отдалечени места от космическите ни кораби.

– Точно на това исках да обърна внимание – заяви тържествено Джаспър. – Това е същността на въпроса. Но ако искаме да разкажем

нещо на галактиката, то това трябва да е човешки разказ. Щом ще й продаваме стока, трябва да е човешка стока. Как може да си остане тя човешка, след като сме прехвърлили производството ѝ на машините?

– Но те са човешки машини – възрази Анджела.

– Една машина не може да бъде човешка. Машините са универсални. Може да бъдат човешки, кафийски, алдебарански, дракониански и какви ли още не. И това не е всичко. Ние позволяваме на машините да определят нормите. Единственото достойнство на механиката е, че предлага стереотипи. А стереотипът е нещо убийствено, когато става дума за литература. Клишето никога не се променя. При него един и същ стар сюжет се запазва под най-различни маскировки.

Може би в момента това е без значение за расите, които четат нашите книги, тъй като все още не притежават нищо, наподобяващо критичен подход. Но ние не можем да бъдем безразлични към това. Предполага се, че би трябвало да изпитваме някаква гордост от занаятчийското си умение. Това им е лошото на машините, че разрушават нашата гордост. Някога писането е било изкуство. Вече не е. Литературата вече се произвежда от машини, също както столовете например. Един стол може и да е удобен, но това не го прави произведение на изкуството, и...

Вратата шумно се отвори и се чу тропот на човешки крака.

В кръчмата се бе появил Зелената риза. Зад него зловещо се усмихваше кафийската му дружина.

Зелената риза се насочи към тях, разтворил дружески обятия. Спря до Харт и го прегърна през рамо с огромната си ръка.

– Нали си спомняте за мен? – попита той бавно, като внимаваше да произнесе правилно думите на английски.

– Естествено – преглътна Харт. – Спомням си за вас, разбира се. Това са госпожица Марет и господин Хансън.

– Много съм щастлив, уверявам ви – изрече прецизно и галантно Зелената риза.

– Заповядайте при нас – покани го Джаспър.

– Благодаря ви – прие Зелената риза и се намести върху един стол. Огърлицата на врата му весело задрънча.

Един от другите кафийци извика нещо на скорострелен извънземен език. Зелената риза му даде кратък отговор и махна към вратата. Останалите кафийци излязоха.

– Разтревожен е – поясни Зелената риза. – Ние ще закъснеем. Как се казваше? Ще забавим излитането на кораба. Не могат да отпътуват

без нас. Казах му да не се тревожи. Капитанът няма да съжалява за забавянето, след като види какво му носим.

Приведе се и потупа дружески Харт по коляното.

– Теб търсих – рече. – Под дърво и камък.

– Кой е този майтапчия? – попита Джаспър.

– Какво значи „майтапчия“? – попита Зелената риза.

– Начин за изразяване на уважение – побърза да го увери Харт.

– А, благодаря – рече Зелената риза. – Ти ли пишеш разказите?

– И тримата пишем разкази.

– Ти обаче ги пишеш най-добре, нали?

– Не бих казал това. Виждате ли...

– Нали ти пишеш страховитите разкази? Дето се стреля много в тях?

– Да, признавам си, че имам такива прегрешения...

Зелената риза изглеждаше като човек, желаещ да се извини.

– Да бях знаел, нямате от кръчмата да те изхвърлим. Повеселихме се просто. Не знаехме, че разказите ги пишеш ти. Когато разбрахме кой си, опитахме се да те открием. Ти обаче побягна и се скри.

– Какво все пак става тук? – попита Анджела.

Зелената риза даде знак на Блейк да се приближи.

– Донеси за всички – изкрещя. – Всички тук са мои приятели.

Донеси най-хубавите напитки.

– Най-доброто, което имам, е ирландско уиски – отвърна ледено Блейк. – Струва по долар чашката.

– Имам пари – отвърна Зелената риза. – Донеси каквото трябва и ще ти платя в брой.

– Имам една изненада за теб, приятелю – каза сетне на Харт. – Ние много обичаме авторите на „бум-бум“. Не пропускаме да четем разказите им. Вдигат ни настроението.

Джаспър щеше да се задави от смях. Зелената риза го погледна изненадано и присви вежди.

– Това е от удоволствие – бързо поясни Харт. – Той много обича ирландско уиски.

– Чудесно – засия Зелената риза. – Пийте колкото искате. Аз плащам. Това е – как се казваше? – за моя сметка.

Блейк донесе напитките и Зелената риза ги плати.

– Донеси и контейнера – каза.

– Контейнера?

– Има предвид бутилката.

– Струва двадесет долара – каза Блейк.

– Ето ги – каза Зелената риза и му плати.

Отпиха по глътка и Зелената риза се обърна към Харт.

– Изненадата е, че ти идваш с нас.

– Искаш да кажеш в кораба?

– На нашата планета никога не сме виждали жив писател. Ще прекараш приятно. Ще пишеш за нас.

– Как да ти каза – започна Харт. – Не съм сигурен дали...

– Ти се опита да снимаш. Кръчмарският човек обясни всичко на нас. Каза, че е против закона. Каза, че ако се оплачем, ще има голяма неприятност.

– Не позволявай на тази голяма хиена да те изнудва, Кемп – протестира Анджела. – Ние ще платим глобата.

– Ние няма да се оплакваме – рече нежно Зелената риза. – Ние просто ще забършем с теб тази проклета кръчма.

Блейк донесе бутилката и я постави в центъра на масата. Зелената риза я взе и напълни чашите догоре.

– Пийте – каза, и даде добър личен пример.

След това напълни отново чашата си. Харт започна да върти своята с пръсти.

„Сигурно съществува някакъв начин да се измъкне от тази бъркотия“ – каза си той. Та наистина бе абсурдно един шумен варварин от отдалечените слънца да влиза в бар и да нарежда на някой човек да дойде с него.

Нямаше смисъл да се започва бой, особено когато на входа на кръчмата чакаха десет или единадесет кафийци.

– Сега ще ти обясня – започна Зелената риза. – Ще ти обясня добре, за да можеш да ме... да ме...

– Да ме разбереш – помогна му Джаспър Хансън.

– Благодаря ти, човеко Хансън. Значи, ще ме разбереш. Съвсем отскоро започнахме да внасяме разкази. Много други раси ги внасят отдавна, но за нас те са нещо ново и прекрасно. Това ни – как се изразявате тук? това ни изкарва извън кожата ни. От други звезди купуваме много неща. Полезни неща, които могат да се видят, да се държат в ръка и да се използват. От вас обаче внасяме пътуванията до далечни места, извършването на велики дела и раждането на велики мисли. След това още веднъж напълни чашите.

– Нали ме разбирате? – попита Зелената риза.

И тримата кимнаха утвърдително.

- Хайде сега да вървим. Харт бавно се изправи.
- Кемп, не бива да правиш това! – извика Анджела.
- Ти мълчи! – сонна ѝ се Зелената риза.

Харт излезе на улицата. Останалите кафийци се измъкнаха от тъмните странични алеи и го обградиха.

– Да тръгваме – каза щастливо Зелената риза. – Добре ще си поживеем на Каф.

На половината път до реката, Харт спря.

- Не мога – каза.
- Не можеш какво? – попита Зелената риза, подбутвайки го напред.
- Останахте с впечатлението, че аз съм човекът, който ви трябва – каза Харт. – Направих го, защото много ми се искаше да видя вашата планета. Но това не би било честно. Не съм човекът, който ви е нужен.
- Ти пишеш бум-бум историите, нали? Измисляш дивото?
- Да, но не най-добрите. Моите не са като тези, на които вярваш на всяка дума. Има един друг човек, който пише по-добре.
- А можеш ли да ни кажеш къде да намерим човека, който ни е нужен? – попита Зелената риза.

– Разбира се. Това е другият човек, който бе седнал на масата с нас. Този, който така се зарадва, когато ти поръча уиски.

– Човекът Хансън?

– Точно той.

– Той ли пише хубавите разкази с „бум-бум“?

– И то много по-добре от мен. Направо е гений.

Зелената риза се изпълни с благодарност. В прилив на доброжелателност силно притисна Харт към себе си.

– Ти си честен човек – каза. – Добър човек си. Радвам се, че ни каза истината.

Някъде нависоко шумно се отвори прозорец и от него се подаде мъжка глава.

– Ако вие двамата не млъкнете, ще извикам полиция – изврещя човекът.

– Излиза, че нарушаваме спокойствието му – въздъхна Зелената риза. – Странни закони имате тук.

Прозорецът отново се затвори с трясък. Зелената риза положи дружески ръка върху рамото на Харт.

– Много обичаме приключенските разкази – каза сериозно. – Искаме най-добрите. Благодарим ти. А сега ще потърсим човека Хансън.

Остави го и се понесе обратно по улицата, следван от своите другари.

Харт изчака на ъгъла да изчезнат от полезрението му, пое си дълбоко дъх и после бавно изпусна въздуха.

Всичко се бе оказало много лесно. Само трябва да откриеш правилния подход. Всъщност, именно Джаспър му го бе подсказал. Навсякъде истината се възприема като постоянна величина, а ние сме единственото изключение – нали точно това бе изрекъл преди малко.

Вярно е, че Харт изигра мръсен номер на Джаспър. Но нали и без това той бе намислил да си почине някъде? Пътешествието наистина щеше да си го бива. Джаспър бе отказал да му услужи с машината си и се бе изсмял презрително, когато Зелената риза попита Харт дали той пише хубавите разкази с „бум-бум“. Джаспър Хансън сам си беше изпросил това, което щеше да му се случи.

Отгоре на всичко той никога не пропускаше да заключи вратата на стаята си, с което демонстрираше обидно недоверие към своите събратя писатели.

Харт закричи бързо в противоположна посока. Щеше да се прибере у дома, но не точно сега, а по-късно, когато нещата се успокояха.

Рано призори Харт изкачи стълбището до седмия етаж и се отправи към стаята на Хансън. Както винаги вратата бе заключена. Извади от джоба си парче стоманена тел, което бе намерил па улицата и започна да бърника в ключалката. След няколко секунди тя изщрака и вратата се отвори.

Фабулаторът си стоеше в ъгъла, блестящ и привличащ окото.

Джаспър го бил пренастроил. Ако го ползвал непознат, можело да го хване ток или да го убие. Глупости. Човекът само бе търсил начин да обясни своя егоизъм.

„Две седмици“ – каза си Харт. Ако се мобилизираше, можеше да работи с него цели две седмици без да събуди ничие подозрение. Щеше да бъде достатъчно да каже, че го ползва с разрешението на Джаспър, ако някой рече да задава въпроси. А доколкото Харт разбираше от хора, Джаспър едва ли щеше да се завърне скоро.

И наистина, трябваша му само две седмици. Ако през това време работеше денонощно, щеше да събере достатъчно пари за нова машина.

Прекоси стаята, отиде до фабулатора и издърпа стола, поставен до него. Седна спокойно и погали с ръка командното табло. Машината бе добра. Даваше много продукция, и то качествена. В последно време Джаспър продаваше доста стока.

„Стара, но надеждна“ – рече си Харт.

Докосна с пръст лостчето за включване и после го натисна. Не се случи нищо. Озадачен, той го върна на предишното положение и отново натисна. Пак нищо.

Реши да провери дали е включен правилно в мрежата. В помещението въобще нямаше контакт! Шокиран, Харт застина напред стаята.

Джаспър бе казал, че го модернизирал. Възможно ли бе така гениално да го модернизира, че да не използва електричество?

Това бе невъзможно, немислимо. С треперещи пръсти Харт отвори страничния капак и надникна в машината.

Във вътрешността ѝ цареше пълна бъркотия. Половината лампи ги нямаше. Другата половина бяха изгорели. Кабелите бяха прекъснати на няколко места. Блокът с релетата бе покрит с прах. Металните части бяха ръждясали. Цялата машина ставаше само за вторични суровини.

С все още треперещи пръсти той върна панела на мястото му, извърна се с празен поглед и се блъсна в масата. Притисна се към нея и я хвана здраво с ръце, за да спре треперенето им, да внесе ред в безумните въпроси, които бе започнал да си задава.

Машината на Джаспър не бе подобрена. Тя въобще не работеше.

Нищо чудно, че бе заключвал вратата си. Бе живял в смъртен страх някой да не разбере, че пише на ръка.

И сега, независимо от мръсния номер, който бе погодил на един достоен приятел, Харт не бе в по-добро положение отпреди. Отново бе изправен пред същите огромни и неразрешими проблеми. Трябваше да се оправя единствено с помощта на собствената си скапана машина. Може би щеше да е по-добре, ако бе заминал за Каф.

Отиде до вратата, спря за миг и погледна назад. Взря се в пишешката машина на Джаспър, поставена на бюрото, наполовина погребана от хартиите. Собственикът ѝ бе искал да създаде впечатлението, че не я използва никога.

И все пак, Джаспър продаваше. Продаваше почти всичко, което написваше. Продаваше, независимо от това, че работеше надвесен над бюрото си върху пишешка машина или дори с молив в ръка. Продаваше без въобще да прибегва до фабулатора, който, макар и празен и безполезен, бе винаги почистен и излъскан. Продаваше, като го използваше като щит срещу всички онези, които разчитаха изцяло на метала и на вълшебството на неговите действия.

Първо лъжите са се изричали устно, после са били писани на хартия, а сега се произвеждат от машини.

„А какво щеше да стане сетне?“ – бе попитал, сякаш не се съмняваше, че предстои да се появи нещо ново.

И настина, какво? Нима предстоеше да настъпи краят на човека? Нима наистина щеше да бъде заменен от движещи се възли, от интелигентно стъкло и метал и хитроумна електроника?

В името на човешкото достойнство и на съхраняването на човешкия разум трябваше да се появи нещо ново. Само по себе си механиката представляваше задънена улица. Можеше да поумнее само до определен предел, да стигне до определено място.

Джаспър знаеше това, бе открил тази истина, бе се отказал от механичния си помощник и бе започнал отново да твори на ръка.

Достатъчно бе дадено занаятчийско произведение да придобие икономическа стойност, за да започне човек да го произвежда в големи количества. Едно време мебелите са били правени с любов от занаятчи, съзнаващи, че създават произведения на изкуството, които ще се предават с гордост от поколение на поколение. След това се бяха появили машините, бълващи функционални мебели. Предмети, които бяха без историческа ценност и с които човек не можеше да се гордее.

Същото се бе получило и с писането. То вече не пораждаше никаква гордост. Бе престанало да е изкуство и се бе превърнало в стока.

Какво трябваше да направи човек? Какво можеше да стори? Да заключи вратата си като Джаспър, да стои дълги часове насаме със себе си и денонощно да се измъчва, че не е като другите?

Харт излезе от стаята с измъчен поглед. Изчака да чуе изшракването на езичето в бравата. След това бавно започна да се изкачва по стълбите.

Извънземното създание – одеялото с лице – все още лежеше на леглото, но сега очите му бяха отворени и се възряха в Харт, когато той влезе в стаята.

Спря до вратата и огледа студената стая. Излъчваше бедност и скука, които почти можеха да се помиришат. Харт бе гладен и самотен, сърцето го стягаше и отгоре на всичко му се стори, че фабулаторът в тъгъла го гледа подигравателно.

През отворения прозорец се чу звукът на двигателя на излитащ космически кораб, пригласяше му рев на сирената на влакач, теглещ кораб към кея.

Дотътри се до леглото.

– Я се отмести – каза на ококореното извънземно същество и се намести до него. Обърна му гръб, присви крака и се замисли.

Намираще се точно там, откъдето бе започнал вчера. Нямаше лентата, с която да изпълни поръчката на Ървинг. Можеше да разчита единствено на примитивната си машина. Нямаше и камера и се замисли дали някой щеше да му послужи със своята. Всъщност, едва ли си струваше да търси камера, след като нямаше пари, с които да плати на героя си. Не се осмеляваше да опита втори път да заснеме някого крадешком. Никак не си струваше да го приберат в затвора за три или четири години само заради това.

„Много обичаме приключенията – бе казал Зелената риза. – Благодарение на разказите пътуваме до далечни места.“

Зелената риза обичаше „бум-бум“ и приключения. Други раси предпочитаха различна проза. Но всички възприемаха странния износ на Земята като нов вълшебен свят. Омайваха ги пределите на разума или пределите на чувствата. Разликата не бе съществена.

Анджела бе казала, че не ѝ допада този начин да си изкарва хляба. Едва ли го мислеше наистина. Всички писатели понякога казваха същото. Във всички времена мъжете и жените от всички професии в определен момент навярно бяха казвали, че не им харесва начина, по който си изкарват хляба. Нищо чудно дори да си бяха вярвали в този момент, но през останалото време знаеха, че това не е истина, тъй като работата им е важна.

И писането бе важно, изключително важно. Не толкова, защото „те отвежда до отдалечени места“, а защото разпръсваше семената на Земята – семената на земната мисъл и логика – сред милиарди звезди.

„Те са някъде там и очакват разказите, които така и няма да успее да напиша за тях“ – помисли си Харт.

Щеше да се опита да направи това, разбира се, независимо от всички затруднения. Дори можеше да се опита да постъпи като Джаспър, да пише на ръка, изпълнен с чувство за срам. Да се чувства неадекватен, извън собственото си време, треперещ от ужас, че тайната му все някога ще бъде разкрита, може би като от стила му съобразят, че текстът не е дело на машина.

Джаспър, разбира се, не бе прав. Проблемът не бе фабулаторът, нито пък самият принцип на механично писане. Проблемът бе в самия Джаспър – психично отклонение, което го бе превърнало в бунтар. В напласен и укриващ се бунтар, който заключваше вратата на своята стая, поддържаше външността на фабулатора си в изрядно състояние и внимателно ображдаше пишещата си машина с боклуци, за да не заподозре някой, че се ползва.

Харт се почувства по-добре и дори му се стори, че вече не е толкова гладен. Внезапно си спомни за едно отдалечено място. От тези, които така се бяха харесали на Зелената риза. Там имаше горичка, през която течеше ручей. Цялата местност излъчваше мир и спокойствие и с величието си го доближаваше до вечността. Наоколо се разнасяха птичи песни, а мирисът на водата, която течеше покрай обраслите с мъх брегове, бе силен като уханието на подправка. Харт вървеше през гората и плътните сводове на дърветата го караха да се чувства като в готическа катедрала. Докато вървеше, умът му създаваше думи. Думи, подредени така точно и внимателно, че никой нямаше да разбере неправилно това, което искаше да каже. Всеки щеше не само да види това, което и той виждаше, но и да усети звуците и миризмите, да почувства вечността, която изпълваше всичко тук.

Дори в своята екзалтация той усети, че зеленият готически свод криеше опасност. Интуицията му подсказа, че трябва да се маха оттам. За миг се опита да си спомни как се бе оказал на това място, но не успя. Стори му се, че макар и да бе опознал гората само за секунда или две, преди това се бе разхождал под огрятата ѝ от слънцето зелена корона цели часове или дни.

Почувства сърбеж в гърлото и вдигна ръка, за да се почеше. Докосна нещо малко и топло, което го накара да изскочи от леглото.

Ръката му стисна шията на създанието. Понечи да го откъсне от гърдите си, когато изведнъж си спомни странните обстоятелства, които се бе опитал да си припомни предната вечер.

Отпусна ръка. Остана изправен до леглото, почувствал уюта на добре познатата му стая и топлотата на одеялообразното създание, обвило се около гърба, раменете и шията му.

Не бе нито гладен, нито уморен, а доскорошната му отпадналост някак си бе изчезнала. Не изпитваше и никаква тревога, което бе странно, тъй като почти винаги бе разтревожен от нещо.

Преди дванадесет часа бе на улицата с одеялообразното същество в ръце и се бе опитал да измъкне от своя внезапно заинатил се ум обяснение за странното чувство, което бе изпитал. Чувството, че някъде бе чел или чул за стенещото създание. Сега, когато то бе върху неговия гръб и топлеше гърлото му, той знаеше.

Прекося стаята, обвит от съществото, и извади от дългия близо 2 метра рафт една книга. Бе стара и опърпана, излъскана от многобройните ръце, през които бе преминала и почти се изплъзна от дланта му, когато се опита да я обърне, за да прочете заглавието. Фрагменти от

изгубени писания.

Обърна книгата и започна да я прелиства. Вече знаеше къде да търси това, което му трябваше. Съвсем точно си спомняше къде бе чел за съществото, което сега бе на гърба му.

Откри бързо търсените страници. Всъщност, това бяха само няколко оцелели пасажа от стар и отдавна изгубен разказ.

Преброди набързо първите две страници и откри това, което му трябваше.

„Като амбициозни растения, живите одеяла чакаха, като навярно имаха само съвсем смътни представи за това, което чакат. Когато хората пристигнаха, безкрайно дългото чакане приключи. Живите одеяла сключиха сделка с тях. По-късно се установи, че резултатът от нея бе най-големият в историята принос към изследването на галактиката.“

„Ето, – помисли си Харт – още открай време хората са били изпълнени с увереност, че именно те ще изследват галактиката, ще установят контакти с нейните обитатели и ще разпространят из всички посетени планети добродетелите на Земята.“

„След като човек веднъж наметнеше раменете си с живо одеяло, нямате защо повече да мисли за изхранването си, тъй като създанието притежаваше странното свойство да поема енергия и да я преобразува в храна за тялото на своя домакин. Всъщност то се превърна във второ тяло. В тяло, което с родителска грижовност пазеше домакина си, като поддържаше обмяната на веществата му дори и в крайно враждебна извънземна обстановка, неутрализираше всякакви инфекции и играеше едновременно ролята на майка, готвач и семеен лекар.

Като отплата одеялото стана своеобразен двойник на домакина си. Като се отърсваше от скучното си растително съществуване, то се превръщаше в човешко същество, споделящо чувствата и разума на домакина си. Заживяваше живот, който никога нямаше да познае, ако бе оставено само на себе си.

Одеялата решиха да се отблагодарят за този дар. Отблагодариха се със своите разкази и въображение. То можеше да роди всичко, буквално всичко. Дълги часове измисляха разкази, с които да даряват своите домакини, като се превръщаха в щитове, пазещи ги от скуката и самотата...“

Текстът продължаваше, но на Харт и прочетеното му бе достатъчно. Видя заглавието на откъса: „Неизвестен автор. Прибл. 1956 г.“

Това е било написано преди шестстотин години? Та как бе могъл който и да е човек да знае това?

Нямаше как. Авторът просто бе измислил всичко това. И бе отгатнал истината. Видението на някакъв неизвестен древен автор на научна фантастика се бе сбъднало.

В горичката се бе появило прекрасно създание. Не бе човекообразно, но не бе чудовище. Бе нещо, невидяно дотогава от човешки очи. Независимо от красотата си, то представляваше смъртоносна опасност и човек трябваше да избяга от него.

Опита се да избяга и усети, че е в средата на стаята.

– Достатъчно – каза на одеялото. – Да спрем дотук. После ще продължим.

После ще продължим и ще съчиним разказ. Може да посетим много други места и също да ги опишем в разкази. За тях вече няма да ми трябва фабулатор, тъй като ще мога да пресъздам красотата и великолепието на видяното и да го сглобя по-добре от която и да е машина. Все едно, че съм бил някъде и лично съм изживял нещо. Това никоой друг не може да го опише.

Ето го! Ето го отговорът на въпроса, който бе задал Джаспър, седнал на масата в бара „Брайт Стар“.

Коя е следващата стъпка?

Следваше симбиоза между човек и извънземно същество. Стъпка, предвидена преди столетия от човек, чието име отдавна бе забравено.

Харт си помисли, че сам Бог му бе помогнал, тъй като все още му се струваше невероятно, че отговорът е стенещото създание, намерено в пространството между жилищен блок и печатница.

Но това сега бе без значение. Важното бе, че го бе намерил и занесъл у дома си, макар и без да знае защо и покъсно да се бе удивлявал от постъпката си.

Важното бе, че тази постъпка сега щеше да му се отплати.

Чу стъпки по стълбището, които се доближиха до вратата му. Разтревожен от бързината им, той трескаво смъкна одеялото от раменете си и потърси място, където да го скрие. Чекмеджето, разбира се. Отвори най-долното чекмедже и натика одеялото в него, като не обърна внимание на леката му съпротива. Тъкмо затвори чекмеджето с ритник, когато Анджеला нахълта в стаята.

Бе разгневена.

– Това беше много мръсен номер – каза тя. – Джаспър сега си има куп неприятности.

Харт я погледна учудено.

– Неприятности? Искаш да кажеш, че не е заминал за Каф?

– Сега се крие в мазето. Блейк ми го каза. Слязох долу да поговоря с него.

– Значи е успял да се измъкне? – Харт сякаш бе доста смутен от случилото се.

– Да. Казал им, че на тях въобще не им трябва човек, а машина и им описал онова лъскаво чудо – моделът „Класик“, – дето е в салона в центъра.

– И какво, те да не би да са го откраднали?

– Ако го бяха откраднали, добре. Ами те оплескали цялата работа. Разбили витрината и задействали алармената инсталация. Събрали всички ченгета в града.

– Ами Джаспър не е ли...

– Джаспър го взели с тях, за да им покаже магазина. Лицето на Харт възвърна част от руменината си.

– Значи, сега Джаспър се укрива от полицията?

– Най-лошото е, че самият той не знае дали се укрива или не. Няма представа дали полицаите са го видели. Крие се, защото го е страх, че полицията може и да е прибрала някой от кафийците и да научи от него цялата история. И ако това се случи, Кемп Харт, и ти ще трябва да даваш доста обяснения.

– Аз ли? Та аз нищо не съм направил...

– Нищо. Само дето си им казал, че точно Джаспър им е необходим. Между другото, как се хванаха така бързо на въдицата?

– Много лесно. Нали си спомняш какво каза Джаспър? Само ние, хората, лъжем. Всички останали говорят истината. Докато не им дойде умът в главата, ще вярват на всяка наша дума. Нали ме разбираш? Всички останали говорят само истината, така че...

– Замълчи, моля ти се! – прекъсна го нетърпеливо Анджела.

Сетне огледа стаята.

– А онова нещо, дето приличаше на одеяло, къде е?

– Няма го. Сигурно е избягало. Когато се прибрах у дома, вече го нямаше.

– Имаш ли все пак представа какво беше?

Харт поклати отрицателно глава.

– Може би е добре, че се махна – каза. – Караше ме да се чувствам неловко.

– Ти и докторът сте голяма работа. Целият квартал се е побъркал. Докторът лежи мъртвопопийн под едно дърво в парка и един извънземен го охранява. Не допуска никого до него. Пази го, сякаш го е осиновил.

– Може пък някой от розовите слонове от пиянските сънища на доктора да е оживял. Нали знаеш, сънищата нередко...

– Не е слон и не е розово. Има ципести стъпала, които изглеждат твърде големи за него, и тънки дълги крака. Прилича малко на паяк и цялата му кожа е на брадавици. Главата му е триъгълна и има шест рога. Кръвта ти изстива, само като го погледнеш.

Харт изтръпна за миг. Обикновените извънземни бяха приемливи, но такова нещо...

– Какво ли иска от доктора?

– Никой не знае. Не иска да говори.

– Може би не може.

– Много добре знаеш, че всички извънземни говорят, че владеят нашия език достатъчно добре, за да можем да се разберем. Ако не го владееха, нямаше да идват тук.

– Звучи логично – каза Харт. – Може би и то е решило да се поотпусне малко с помощта на алкохола. Достатъчно е да поседи в близост до доктора.

– Понякога чувството ти за хумор определено е отвратително.

– Да. Както и писането на книги на ръка.

– Да. Точно както и писането на книги на ръка. Знаеш не по-зле от мен, че не е прието да се говори пред хора за писане на книги на ръка. Това е все едно да ядеш с пръсти, да се оригваш или да ходиш гол на обществено място.

– Добре де, повече няма да го споменавам.

След като тя излезе, Харт седна и започна да оценява ситуацията.

В много отношения щеше да прилича на положението на Джаспър, но той нямаше нищо против да пише така хубаво като него.

Като начало трябваше да започне да заключва вратата си. Опита се да се сети къде е ключът. Никога не го бе използвал, така че сега щеше да му се наложи да се порови в писалището, за да го открие. Ако не успеше, трябваше да си поръча нов. Не можеше да допусне някой неочаквано да го завари пишещ на ръка или с одеялото на гърба.

А може би щеше да е по-добре да се премести другаде, за да не му се налага да дава обяснения защо е започнал да заключва вратата си. Този вариант не му допадна изобщо. Колкото и жалко да бе жилището му, бе свикнал с него и го възприемаше като свой дом.

Може би след като започнеше да продава произведенията си, трябваше да поговори с Анджела и да я покани да се премести другаде заедно с него. Анджела бе мило момиче, но не можеш да поканиш някого да

се премести заедно с теб, когато се чудиш откъде да намериш пари за следващото ядене. Всъщност, дори и да не успееше да продаде нищо, в бъдеще вече нямаше да мисли как да се нахрани. Дали пък одеялото не бе в състояние да изхрани двама души? Как щеше да обясни всичко това на Анджела?

Как е могъл онзи човек още през 1956 година да си представи подобно нещо? Колко много други откачени идеи, родени от мъчителни умствени усилия и от празни бутилки уиски, можеха да се превърнат в действителност? Мечта? Идеал? Проблясък от бъдещето? Нямаше значение кое от тях бе, тъй като човек го бе измислил и то бе станало истинско. Колко други неща, измислени в миналото или бъдещето, щяха да се превърнат в действителност.

Тази мисъл го уплаши.

Пътуването до „далечни места“. Развихрянето на въображението. Въздействието на писаното слово и на мислите, които то отразяваше. Бе казал, че те са по-могъщи от боен кораб и се бе оказал прав.

Стана, прекоси стаята и се изправи пред фабулатора. Той му се хилеше. Харт пък му се изплези.

– Спукана ти е работата – каза му.

Чу зад гърба си шумолене и бързо се обърна.

Одеялото бе успяло да се измъкне от чекмеджето и се бе запътило към вратата, изправило се на долната част на своето ефирно телце. Движенията му бяха странни, като тези на ранен тюлен.

– Ей, ти! Накъде си тръгнал? – изкрещя Харт и понечи да го улови. Закъсня. Едно същество – не можеше да го назове с друга дума – се бе изправило на входа. Одеялото пъргаво се покатери по тялото му и се уви около врата.

– Аз губя. Ти добър и го пазиш. Аз благодарен – просъска съществото.

Харт бе като вцепенен.

Съществото си го биваше. Бе досущ като онова, което Анджела бе видяла да охранява доктора, само дето бе може би малко по-грозно. Имаше ципести крака, може би три пъти по-големи от тези, които подхождаха на размера му, и затова създаваше впечатлението, че се движи със снегоходки. Опашката му бе извита по един съвсем не изящен начин и достигаше до средата на гърба му. Главата му наподобяваше пъпеш, върху който бе изписано триъгълно лице. Шест рога стърчаха нагоре, всеки, от които си по имаше по едно око на върха.

Чудовищната твар бръкна в джоб, който сякаш бе част от тялото ѝ,

и извади оттам дебела пачка банкноти.

– Извинявам се за малкото възнаграждение – изчурулика и подаде пачката на Харт.

Той разсеяно я пое.

– Ние сега тръгваме – рече съществото. – Ние запазваме топли чувства към теб.

Понечи наистина да си тръгне, но като чу протестния стон на Харт, се спря.

– Да, добри ми господине?

– Това... Това одеяло, което намерих... Какво можете да ми кажете за него?

– Ние го правим.

– Но то е живо и...

Нещото му отвърна със зловеща усмивка.

– Вие много умни хора. Вие го измислихте. Преди много времена.

– Разказа ли имате предвид?

– Да. Ние го прочетохме. Ние го направихме. Много добра идея.

– Нима вие наистина сте в състояние да...

– Ние биолози. Ние, както вие казвате, биоинженери.

Съществото се обърна и тръгна по коридора.

– Ей, почакайте малко! Само за минутка! Моля ви... започна да вика Харт.

Съществото вече бе набрало скорост и не се спря. Харт се затича подире му. Когато достигна стълбището и погледна надолу, то вече не се виждаше. Харт се опита да го последва, като взимаше по три стъпала наведнъж, пренебрегвайки всякакви норми на безопасност.

Не го откри никъде. Когато излезе на улицата, се озърна във всички посоки, но от него нямаше и следа. Бе изчезнало.

Бръкна в джоба си и неволно напипа пачката с банкноти. Извади я и видя, че бе по-дебела, отколкото му се бе сторила. Свали ластика и разгледа наслуки няколко от банкнотите. Стойността им, изписана върху тях в галактически кредитни единици, бе толкова голяма, че го изуми. Огледа набързо и останалите банкноти и видя, че и тяхната стойност бе същата.

Дъхът му спря от изумление и ги огледа още веднъж. Да. Не бе сгрешил. Стойността на всичките наистина бе една и съща. Изчисли нещо бързо на ум и не можа да си повярва. Повтори изчислението, този път в кредитни единици. Една галактическа кредитна единица бе равна на около пет земни долара.

Бе виждал галактически кредитни единици и по-рано, но никога не бе държал дори една от тях в ръка. Тази валута се използва във вътрешногалактическата търговия и с нея боравеха най-често междузвездните банкови кръгове, рядко се използваше за делнично обръщение. Вгледа се в банкнотите, които държеше в ръката си и намери, че са много красиви.

Съществува очевидно много ценеше одеялото, щом му даде такава фантастична сума само заради това, че се бе погрижил за него, помисли си той. Макар че всъщност нямаше защо да се учудва. Планетите се различаваха помежду си по жизненото си равнище и състоянието, което Харт сега държеше в ръцете си, можеше да представлява само джобни пари за собственика на одеялото. За своя изненада Харт не бе твърде развълнуван или щастлив, какъвто трябваше да бъде. Всичко, за което можеше да мисли бе, че е изгубил одеялото.

Прибра отново банкнотите в джоба си и се запъти към близката градинка. Докторът, вече буден, се бе преместил на пейка под едно дърво. Харт седна до него.

– Как се чувстваш, докторе? – попита.

– Добре съм, момчето ми – отвърна старецът.

– Да си видял един извънземен, който прилича на паяк със снегоходки?

– Един от тях допреди малко бе при мен. Заварих го тук, още когато се събудих. Интересуваше се от това нещо, което ти беше открил.

– И ти му каза къде е, така ли?

– Разбира се. Защо не? Каза, че го издирва. Предположих, че ще се радвам да се отървеш от него.

Двамата помълчаха известно време. След това Харт внезапно зададе въпрос.

– Докторе, какво би направил, ако изведнъж спечелиш около милиард долара?

– Аз ли? Веднага бих се напил до смърт – каза докторът без каквото и да е колебание. – Да, господине. Веднага бих се напил до смърт, ама стилно, не с гадостите, които продават в тази част на града.

Харт реши, че нищо не може да го учуди. Докторът щеше да се напие до смърт. Анджела щеше да посвети времето си на художествени галерии и модни салони. Джаспър по всяка вероятност щеше да си купи къща в планината, за да е далеч от хората.

„А аз – помисли си Харт, – аз какво ще направя с милиард долара плюс минус един милион?“

Вчера, снощи и допреди два часа бе готов да продаде душата си за един фабулатор „Класик“.

Сега обаче той му се струваше старовремска и загубена работа.

Вече бе разбрал, че съществуваше и по-добър начин да се пише: чрез симбиоза, чрез съчетаване на възможностите на човека с тези на някоя извънземна биологическа структура.

Спомни си за гората, за готическите ѝ дървета и за уханието на вечността. И въпреки яркото слънце потрепери при спомена за красивото същество, появило се сред дърветата.

Това очевидно бе най-добрият начин да се пише – да опознаеш нещо сам и лично да го опишеш.

Но той се бе лишил от одеялото и не знаеше как да се сдобие с друго. Нямахме представа и как да улови едно, дори и да се окажеше на планетата, където се произвеждаха.

Извънземно биологическо творение и при това не съвсем извънземно, тъй като за пръв път се бе появило във въображението на неизвестен жител на Земята преди шест века. Във въображението на човек, писал, както днес пишеше Джаспър – надвесил се над писалище, изписващ една по една думите, излизачи от мозъка му. Без фабулатор, без филми и ленти, без каквато и да е апаратура. Дори и без тях този непознат бе съумял да прекоси мъглявините на пространството и времето и да достигне до чужд разум. Благодарение на това одеялото на живота бе оживяло наистина така, както само човекът би го направил.

В това ли се състоеше истинското величие на човешката раса? В способността ѝ да си представя неща, които след време се превръщаха в действителност?

Ако това бе така, можеше ли човек да си позволи да делегира величието си на въртящи се оси и колела, на електронни лампи и въобще на машините?

– Случайно да имаш един долар? – попита докторът.

– Не – каза Харт. – Точно един долар нямам.

– И ти си като нас – каза докторът. – Говориш за милиарди, а нямаш и жълти стотинки в джоба.

Джаспър бе бунтар, но не си струваше да бъдеш такъв. Всички бунтари свършваха с окървавени носове и пукнати глави.

– Един долар би ми свършил хубава работа – продължи докторът.

Нито Джаспър Хансън спечели нещо от бунта си, нито пък щяха да спечелят нещо останалите, които също щяха да се видят принудени да заключват вратите си и да лъскат бездействащите си фабулатори, за да

не би някой случаен посетител да разбере с какво въщност се занимават.

„Бунтарството не ми отива“ – помисли си Кемп Харт. А и защо му трябваше да става бунтар, след като вече можеше и като конформист да се сдобие със слава автоматично и буквално само за една нощ?

Бръкна в джоба си и напипа отново пачката банкноти. Знаеше, че сега щеше да отиде в центъра и да закупи прекрасната машина. Въщност, с пачката можеше да си купи цяло депо с такива машини.

– Да, господине – каза докторът, връщайки се към въпроса за единия милиард долара. – Това би била една приятна смърт. Една наистина приятна смърт.

Когато Харт пристигна пред витрината, неколцина работници сменяха стъклото ѝ. Не им обърна внимание и влезе в салона.

Познатият му продавач отново се материализира до него.

Но този път не сияеше от щастие. Гледаше строго и сякаш малко обидено.

– Предполагам, че сте дошъл да си поръчате модела „Класик“, господине?

– Познахте – отвърна Харт и измъкна пачката от джоба си.

Продавачът бе добре обучен. Стъписа се само за секунда и възстанови изражението си за рекордно кратък срок.

– Чудесно – каза. – Знаех, че ще се върнете. Споделих с някои от колегите, че скоро непременно отново ще ви видим тук.

„Обзалагам се, че си го направил“ – помисли си Харт.

– Предполагам, че щом плащам в брой, бихте могли да разгледате възможността да добавите и някои и други филми и ленти.

– Разбира се, господине. Ще направя всичко, което е по силите ми.

Харт отдели двадесет и пет хиляди и прибра останалите банкноти в джоба си.

– Заповядайте, седнете – покани го продавачът. – Ще се върна веднага, след като оформя документите по доставката и гаранционната карта.

– Не се безпокойте – каза Харт, който се наслаждаваше на всяка минута от преживяването.

Отпусна се в едно кресло и започна да планира бъдещето си.

Преди всичко трябваше да се премести в някое по-свещено жилище. Веднага след това щеше да покани тайфата на вечеря и да натрие носа на Джаспър. Разбира се, че щеше да го направи, стига вече да не го бяха прибрали в затвора. Усмихна се, когато си представи как Джаспър се

крие в мазето на бара „Брайт Стар“.

Още днес следобед щеше да отиде при Ървинг, да му върне двадесетачката и да му обясни защо не разполага с време да изпълни неговата поръчка.

Не че не му се искаше да помогне на Ървинг, но щеше да бъде светотатство да пише необходимите му боклуци на машина с таланта на „Класик“.

Чу нечии бързи стъпки, изправи се, извърна се и се усмихна на продавача.

Той обаче не се усмихваше. Приличаше на човек, току-що получил удар.

– Господине! – продавачът насмалко не се задави, тъй като полагаше усилия да се държи като джентълмен. Господине, тези пари! Не трябва да се гаврите така с нас, млади човече!

– Че какво им е на парите? – протестира Харт. – Това са галактически кредитни единици...

– Това са пари, с които си играят децата! – изрева продавачът. – Пари-игралки на драконианската федерация. Ей, тук е написано, върху самите тях! С такива големи букви!

Подаде парите на Харт.

– Махайте се оттук!

– Моля ви! Сигурен ли сте? Не може да бъде, навярно грешите.

– Това ми го каза нашият касиер. Той е експерт, боравил с какви ли не банкноти. И щом той казва, че е така, значи е така!

– Но вие ги видяхте и не ги различихте от истинските.

– Защото не разбирам дракониански! Касиерът обаче разбира!

– Проклет извънземен! – изкрещя Харт във внезапен прилив на гняв. – Само да го пипна!

Продавачът малко поомекна.

– Не бива да се хваща вяра на извънземните, господине. Големи мошеници са.

– Махайте се от пътя ми! – изкрещя Харт. – Трябва да го открия!

Служителят от Бюрото за извънземни не можа да му помогне.

– Не са ни известни създания, подобни на описаното от вас. Да имате случайно снимка?

– Не – каза Харт. – Нямам снимка.

Човекът започна да подрежда каталозите, които току-що бе прегледал.

– Разбира се, това, че го няма в каталозите, все още не означава

нищо. Не крием, че не са ни известни всички съществуващи народи. Много са, а и всеки ден се откриват нови. Може би няма да е зле да проверите на космодрума. Нищо чудно там някой да е виждал вашия извънземен.

– Вече проверих. И там никой нищо не знае. Знаем, че е идвал на Земята и че може би вече я е напуснал. Никой обаче не си спомня за него. Или пък си спомнят, но не искат да ми кажат.

– Всички тези извънземни са в комбина – каза служителят. – Никога нищо не казват.

Продължи да подрежда каталозите си. Наближаваше края на работното време и очевидно му се искаше да си тръгне по-бързо. Реши да се пошегува.

– Може да заминете в космоса и да се опитате да го откриете там.

– Нищо чудно и дотам да стигна – отвърна Харт и излезе, като хлопна вратата.

Отправете се в космоса и го търсете. Много забавно. Претърсете милион звезди в радиус от десет хиляди светлинни години. И когато намерите извънземния, му кажете, че си искате одеялото и изчакайте да ви се изсмее в лицето.

След като посетиш милион звезди на десет хиляди години разстояние, одеяло вече няма да ти трябва, защото лично ще си преживял всичко, ще си видял своите герои и ще си се запознал с милион различни обстановки.

И въобще няма да ти трябват нито фабулатори, нито ленти, нито филми. Думите сами ще се разпишат в мозъка ти и ще поискат да излязат, а после буквално ще затрептят по краищата на пръстите ти.

Дай на някой глупак, хванат от гората, пачка детски пари, за да получиш от него нещо, което струва милион. Глупакът ще се усети едва тогава, когато се опита да ги похарчи. След това се скатай някъде и започни да се превиваш от смях при мисълта, че она стои много по-долу от теб.

Кой бе казал, че само хората лъжат?

Наметни си едно одеяло на раменете и изпрати корабите си на Земята, за да приберат нейния литературен боклук. Забавното е, че дори и не ти идва на ум фактът, че на плещите ти лежи точно това нещо, което може да сложи край на земния монопол върху производството на проза.

„Сега пък на мен ми стана забавно“ – каза си Харт. – „Открива ли те, ще ти го върна тъпкано.“

Анджела се изкачи по стълбите с предложение за примирие. Остави

една тенджерка върху масата.

– Нося ти супа – каза. – Знаеш, че ме бива да приготвям супи.

– Благодаря ти, Анджеела. Днес бях забравил да ям.

– Каква е тази раница, Кемп? На планина ли отиваш?

– Не. Реших да си дам малко почивка.

– Досега не си ми споменавал за това.

– Току-що взех решението. Съвсем преди малко.

– Съжалявам, че бях груба с теб. Всичко приключи благополучно.

Зелената риза и тайфата му успяха да се измъкнат.

– Значи Джаспър може да излезе от мазето.

– Той вече излезе. И ти е много сърдит.

– Това никак не ме смущава. Не ми е приятел.

Анджеела седна на един стол и започна да наблюдава как той пълнеше раницата си.

– Накъде си тръгнал, Кемп?

– Трябва да открия един извънземен.

– Тук? В града? Кемп, никога няма да го откриеш.

– Не в града. Ще трябва да го потърся другаде.

– Но наблизо няма никакви извънземни...

– Правилно.

– Ти си се побъркал – изкрещя Анджеела. – Не можеш да направиш това, Кемп! Няма да позволя! Как ще живееш? С какво ще се занимаваш?

– С писане.

– С писане? Та ти не умееш да пишеш. Поне без фабулатор.

– Ще пиша на ръка. Ще пиша именно на ръка, колкото и неприлично да ти се вижда това. Ще пиша на ръка, защото ще знам за какво пиша. То ще бъде в кръвта ми, на върха на пръстите ми. Ще съм запознат и с уханието, и с цвета, и с вкуса му!

Тя скоочи от стола и го заудря по гърдите с малките си юмручета.

– Та това е противно! Това е нецивилизовано! Това е...

– Едно време са писали именно така. Милионите разкази, великите идеи, афоризмите, които обичаш да цитираш, всички са написани по този начин. И само заради това те са оцелели. За сметка на това пък ние се натикахме в задънена улица.

– Ти ще се върнеш! Ще видиш, че си сгрешил, и ще се върнеш!

– Не и преди да открия моя извънземен.

– Не търсиш извънземен. Търсиш нещо друго. Усещам го.

Извърна се и побягна.

Той отново се зае с раницата. След като привърши, седна и изяде супата. Анджела бе права. Наистина умееше да приготвя супи.

Бе права и в още нещо. Той наистина не търсеше извънземния.

Не му трябваше извънземен. Както не му трябваша нито одеяло, нито фабулатор.

Взе тенджерката, изми я и внимателно я избърса. След това я остави в средата на масата, за да може Анджела веднага да я забележи, когато дойде пак.

След това взе раницата си и бавно тръгна по стълбите.

Вече бе излязъл на улицата, когато чу, че някой го вика. Беше Анджела, която тичаше след него. Спря се и я изчака.

– Идвам с теб, Кемп.

– Не знаеш за какво говориш. Животът ще е труден. Чужди земи и чужди хора. Нямаме и пари.

– Имаме. Имаме цели петдесет долара. Същите, които се опитах да ти дам на заем. Други нямам и знам, че няма да ни стигнат за дълго. Все пак, разполагаме поне с тях.

– Ти не търсиш никакъв извънземен.

– Търся. И аз търся извънземен. Струва ми се, че всичките ние търсим твоя извънземен.

Той протегна ръка и грубо я придърпа. Притисна я към себе си.

– Благодаря ти, Анджела – каза.

Хванати за ръцете, се отправиха към космодрума в очакване на кораб, който да ги отведе към звездите.

КРАЙ

© 1956 Клифърд Саймък
© 1999 Венелин Мечков, превод от английски

Clifford Simak
So Bright the Vision, 1956

Сканиране, разпознаване и редакция: pqgolova, 2008

Публикация:

„Мириам Паблицинг“ ООД, 1999
Худ оформление на корицата: „Абагар Дизайн“, 1999

Clifford D. Simak. So Bright the Vision
The Golden Bugs, 1960 by Mercury Press Inc.
Leg Furst, 1958 for Infinity Science Fiction
So Bright The Vision, 1956 for Fantastic Universe
Galactic Chest, 1956 for Original Science Fiction

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/5250>]